

29.1.2020

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

PÄÄTÖS, JOSTA VALITETAAN

Vantaan kaupunginvaltuuston 16.12.2019 tekemä päätös (15 §) Puu-Kivistön aloituskorttelien (232400) asemakaavan ja asemakaavan muutoksen sekä tonttijaon hyväksymisestä.

MUUTOKSENHAKIJAT

Suomen luonnonsuojeluliiton Vantaan yhdistys ry, Vantaa

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Helsinki

PROSESSIOSOITE

Erityisasiantuntija Tapani Veistola

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Itälahdenkatu 22 b A

00210 Helsinki

Puhelin 0400 615 530

uusimaa@sll.fi

VAATIMUKSET

Vaadimme, että Helsingin hallinto-oikeus kumoaa Vantaan valtuuston päätöksen hyväksyä Puu-Kivistön korttelien asemakaava ja asemakaavan muutos maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 54 §:n sekä luonnonsuojelulain 47 §:n vastaisena.

Lisäksi vaadimme alueelle töidenaloittamiskieltoa muutoksenhaun käsittelyn ajaksi.

PERUSTELUT

1 Selvitysten ja vaikutusarviointien riittämättömyys ja virheellisyys keskeisten lajistoarvojen kannalta sekä keskeisten luontoselvitysaineistojen puuttuminen päätösvaiheen aineistoista

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Keskeisten selvitysten ja vaikutusarviointien tulee myös olla osallisten ja päätöksentekijöiden tutustuttavissa ja kaava-aineiston osana viimeistään kaavaehdotuksen nähtävillä olon aikana sekä päätösvaiheessa.

Puu-Kivistön aloituskorttelin kaavaprosessissa päätökset on tehty puutteellisen ja osin virheellisen tiedon perusteella. Lisäksi keskeisiä selvitysaineistoja on jätetty tuomatta julki kaavaehdotuksen nähtävilläolon (26.6 – 26.8.2019) aikana sekä valtuustokäsittelyn yhteydessä.

Puu-Kivistön eli Timanttikujan metsäalue (joka siis on laajempi kuin aloituskorttelien asemakaava-alue) sekä sen pohjois-, etelä- ja itäpuoliset metsät on todettu konsulttien ja luontoharrastajien v. 2017–19 tekemissä selvityksissä erittäin merkittäväksi lahokaviosammalen (*Buxbaumia viridis*) esiintymiskeskittymäksi.

Lahokaviosammal on muun muassa luonnonsuojelulain 46 §:n määrittelemä uhanalainen laji, luonnonsuojeluasetuksen liitteen 3 a mukaisesti koko maassa rauhoitettu laji sekä luonnonsuojelulain 47 §:n ja luonnonsuojeluasetuksen liitteen 4 mukainen erityisesti suojeltava laji.

Tämän lisäksi lahokaviosammal kuuluu luontodirektiivin liitteen II lajeihin. Luontodirektiivin liitteessä II lueteltujen lajien merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 47 § 5 momentin mukaan, koska ilman poikkeuslupaa tehtynä se johtaisi laissa tarkoitettuun luontovahinkoon.

1.1 Kevään 2019 lahokaviosammalselvitys

Uudenmaan ELY-keskus myönsi 17.4.2019 poikkeusluvan Puu-Kivistön alueella sijaitsevien, siinä vaiheessa tunnettujen lahokaviosammalen esiintymien (5 kpl) siirtämiseen eli maapuiden ja kantojen maastakaivamiseen, siirtoon läheisille metsäalueille sekä myöhemmin kaavojen toteutumisen yhteydessä tapahtuvaan elinalueen hävittämiseen. Myönnetty poikkeuslupa koski yhtä Puu-Kivistön aloituskorttelien kaava-alueen esiintymää sekä neljää esiintymää, jotka sijaittivat samalla yhtenäisellä metsäalueella kaava-alueen itäpuolella. Poikkeuslupa annettiin melko kevyillä perusteilla tilanteessa, jossa Uudenmaan ELY-keskuksen käytössä oli jo sen itsensä tilaama lahokaviosammalselvitys (Ympäristösuunnittelu Enviro 15.3.2019), jossa Kivistön lahokaviosammalkeskittymä, mukaan lukien Puu-Kivistön eli Timanttikujan metsän alue, todettiin erittäin merkittäväksi lajin elinalueeksi.

1.2 Kevään 2019 valitusprosessi poikkeusluvasta

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri valitti (liite 1) Uudenmaan ELY-keskuksen 17.4.2019 myöntämästä poikkeusluvasta. Valitusta täydennettiin vastaselityksellä 19.9.2019 (liite 2).

1.3 Kaavapäätöstä ennen toimitetut lisätiedot

Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri sai 5.12.2019 tietoja lahokaviosammalen selvittämiseen kouluttautuneelta luontoharrastaja Ida Korhoselta. Hän oli selvittänyt loppuvuonna 2019 Puu-Kivistön ja sen ympäristön metsäalueiden lahokaviosammaltilannetta. Lajin ekologiasta saatujen lisätietojen perusteella lahokaviosammalta on nykyisin mahdollista tunnistaa jo ns. protoneemavaiheessa eli ilman lopulliseen muotoonsa kasvanutta itiöpesäkkeellistä yksilöä. Korhosen maastoselvitysten tuloksena Puu-Kivistön yhtenäisen metsäalueen (Timanttikujan metsä) lahokaviosammaleesiintymien määrä kohosi noin 10-kertaiseksi aikaisemmin havaittuun ja arvoituun nähden. Lisää havaintoja tehtiin myös metsäalueen länsiosasta eli Puu-Kivistön aloituskorttelin kaava-alueelta. Liitteinä on Ida Korhosen tiedoksiäntö sekä sen liitteet (liitteet 3-5).

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri toimitti edellä mainitut aineistot 9.12.2019 Helsingin hallinto-oikeudelle poikkeuslupavalituksen vastineen täydennyksenä. Siinä vaiheessa, kun piiri sai tiedon valtuuston tulevasta päätöskäsittelystä Puu-Kivistön aloituskorttelien kaavan osalta, toimitimme tiedot myös Puu-Kivistön aloituskorttelin asemakaavoituksesta vastanneille Vantaan asemakaavoittajille (Hertta Ahvenainen, Anna-Riitta Kujala) sekä Uudenmaan ELY-keskuksen kolmelle virkamiehelle (Kirsi Hellas, Ilpo Huolman ja Jani Seppälä). Aineisto toimitettiin Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin suojeluasiantuntija Keijo Savolan sähköpostilla perjantaina 13.12.2019 klo 9.58. Mitään vastausta yhdeltäkään vastaanottajista ei saatu, ja kaava vietiin maanantaina 16.12.2019 klo 18 jälkeen valtuuston käsittelyyn tietoisesti vanhentunein ja virheellisin lahokaviosammaltiedoin.

Alueen erityismerkitys on ollut jo pitkään myös Vantaan kaavoittajien ja ympäristöviranomaisten tiedossa. Esimerkiksi Uudenmaan ELY-keskukselta toimeksiannon saanut Ympäristösuunnittelu Enviro Oy sai 15.3.2019 valmiiksi koosteraporttinsa *Uudenmaan lahokaviosammaleesiintymien luokittelu ja priorisointi* (liite 6). Selvityksessä Puu-Kivistön alue ympäröivine metsineen todettiin erittäin merkittäväksi lahokaviosammalen suojelun kannalta. Kyseisen keskittymän erityisarvo todetaan

julkaisun sivulla 38 seuraavalla alueen erityisarvon tunnistavalla kiteytyksellä: ”*Kivistön alueella on tehty enemmän lahokaviosammalhavaintoja kuin missään muualla Uudellamaalla*”.

Olennaista merkitystä kaavaprosessin laillisuuden kannalta on sillä, että missään kaavaprosessin vaiheessa alueen erityismerkitystä lahokaviosammalen kannalta ei ole tuotu osallisten, kaupunkisuunnittelulautakunnan tai valtuuston tietoon. Keskeisten tietojen huomioimatta jättäminen koskee vuoden 2019 osalta Uudenmaan lahokaviosammalen suojelusuunnitelmaa ja siinä todettua Puu-Kivistön ja sen ympäristön metsien erityismerkitystä. Tätä selvitystä ei edes mainita Puu-Kivistön aloituskorttelien asemakaavan kaavaselostuksessa, johon kuitenkin on liiteaineistona liitetty mm. poikkeuslupavalitukseen liittyvä kaupungin selitys elokuulta 2019 (*Vantaan kaupungin selitys Helsingin hallinto-oikeudelle Vantaan Puu-Kivistön ja Puu-Kivistön aloituskorttelien lahokaviosammalesiintymiä koskevasta poikkeusluvasta tehdystä valituksesta, 16.8.2019*). Kaavaselostukseen sisältyvä lahokaviosammaltematiikan käsittely on omiaan luomaan vaikutelmaa siitä, että annetun poikkeusluvan laillisuus ja siten myös kaavan laillisuus lahokaviosammalen suojeluvelvoitteiden osalta on kunnossa. Tätä kuvaa rikkovaa aineistoa ei ole haluttu kaava-aineistoon liittää eikä siitä ole myöskään kaavoittajan toimesta informoitu valtuustoa.

Valtuuston osalta tietojen tietoinen huomioimatta jättäminen koskee paitsi kyseistä Enviro Oy:n selvitystä ja sen johtopäätöksiä myös 13.12.2019 kaavoittajille toimitettua lisätietoa alueen metsien aikaisempaan tietoon nähden moninkertaisesta lahokaviosammalesiintymien määrästä.

Pidämme yllä kuvattujen ja tämän valituksen liitteisiin sisältyvien keskeisten selvitys- ja arvottamisaineistojen sivuuttamista kaavan laillisuuden kannalta erittäin ongelmallisena.

Yhteenvedona katsomme, että kaavapäätös ei siten ole lahokaviosammalen osalta perustunut kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

2 Asemakaavan sisältövaatimusten vastaisuus

Kaava on selvästi ristiriidassa asemakaavan sisältövaatimuksiin kuuluvien luonnonympäristöjen vaalimisvelvoitteiden kanssa. Puu-Kivistön ja sitä ympäröivien metsien alueelta paikallistettu lahokaviosammalten keskittymä on viimeistään Enviro Oy:n maaliskuussa 2019 tekemän selvityksen (liite 6) perusteella valtakunnallisesti merkittävä lajin esiintymiskeskittymä. Selvityksessä esiintymiskeksittymä todetaan Uudenmaan merkittävimäksi tiedossaolevaksi esiintymäksi, mutta se on sitä myös koko Manner-Suomen tasolla. Tällaista uhanalaisen lajin merkittävintä tiedossa olevaa esiintymiskeskittymää on syytä pitää maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n tarkoittamana luonnonympäristön erityisenä arvona, jota ei saa hävittää. Alueen metsistä vuodenvaihteessa 2019 saatu uusi lahokaviosammaltieto (liitteet 3-5) ei vähennä, vaan lisää niin kaava-alueen kuin sen ympäristönkin metsien erityismerkitystä.

Katsomme siten, että asemakaavasta tehty päätös, jossa ei ole huomioitu alueen edellä selvitettyjä luontoarvoja maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti, ei ole lainmukainen.

3 Luonnonsuojelulain erityisen suojelutarpeen vastaisuus

Lahokaviosammalten erityinen suojelutarve johtuu maankäyttö- ja rakennuslain ohella myös luonnonsuojelulaista.

Kuten edellä on todettu, lahokaviosammal on muun muassa luonnonsuojelulain 46 §:n uhanalainen laji, luonnonsuojeluasetuksen liitteen 3 a mukaisesti koko maassa rauhoitettu laji sekä luonnonsuojelulain 47 §:n ja luonnonsuojeluasetuksen liitteen 4 mukainen erityisesti suojeltava laji.

Tämän lisäksi lahokaviosammal kuuluu luontodirektiivin liitteen II lajeihin. Luontodirektiivin liitteessä II lueteltujen lajien merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 47 § 5 momentin mukaan, koska ilman poikkeuslupaa tehtynä se johtaisi laissa tarkoitettuun luontovahinkoon.

Suomessa ei ole lainvoimaista poikkeuslupaa lahokaviosammaleen erityisestä suojelutarpeesta. Lajin suojelun taso on Suomessa epäsuotuisa. Helsingin hallinto-oikeus päätöksellään 19/0406/5 kumosi Espoon Ruukinrannan rakentamiseen myönnetyn

poikkeusluvan nimenomaan sillä perusteella, että lahokaviosammaleen suojelun tila maassamme ja varovaisuusperiaate huomioon ottaen, ei ollut riittävää varmuutta että lajin suojelutaso voisi säilyä suotuisana.

Nyt kyseessä olevan Puu-Kivistön ja sitä ympäröivien metsien lahokaviosammalen esiintymiskeskittymän voi katsoa olevan vielä Espoon Ruukinrantaakin merkittävämpi, jolloin poikkeamiselle ei voida katsoa olevan nykyisten esiintymistietojen valossa perusteita. Puu-Kivistön lahokaviosammaleesiintymien siirtoistutuksille myönnetty poikkeuslupa on siten ristiriidassa lahokaviosammaleen luonnonsuojelulain mukaisen erityisen suojelutarpeen kanssa. Poikkeusluvan myöntäminen perustui nyttemmin virheelliseksi osoittautuneeseen tietopohjaan ja siitä on valitettu.

Lisäksi, vaikka aiempi poikkeuslupa olisikin ollut lainvoimainen, se ei poista vaatimusta ottaa huomioon myöhemmässä päätöksenteossa kaikkea sitä saatavilla olevaa tietoa erityisen suojelun tarpeessa olevasta lajista. Päätöksessään Puu-Kivistön aloituskorttelien asemakaavan ja asemakaavan muutoksen sekä tonttijaon hyväksymisestä Vantaan kaupunginvaltuusto ei ole ottanut huomioon tiedossa olevia lahokaviosammaleesiintymiä alueella.

Suomen luonnonsuojeluliiton Vantaan yhdistys ja Uudenmaan piiri näin ollen katsovat, että lahokaviosammaleen luonnonsuojelulain mukainen erityinen suojelutarve ei ole toteutunut ja päätös on siten lainvastainen sekä maankäyttö- ja rakennuslain että luonnonsuojelulain näkökulmasta.

Lisätietoja

- luonnonsuojeluasiantuntija Keijo Savola, puhelin 045 652 1974, keijo.savola@gmail.com
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, puhelin 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi
- ympäristöjuristi Maria Westerman, puhelin 045 1140 088, maria.westerman@sll.fi

Suomen luonnonsuojeluliiton Vantaan yhdistys ry

Kimmo Jääskeläinen

Vesa Järvinen

puheenjohtaja

varapuheenjohtaja

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Laura Räsänen

Tapani Veistola

puheenjohtaja

erityisasiantuntija

LIITTEET

Liite 1. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin valitus lahokaviosammaleeseen liittyvästä Vantaan Puu-Kivistön poikkeusluvasta

<https://www.sll.fi/uusimaa/2019/05/16/valitus-lahokaviosammalta-koskevasta-poikkeusluvasta-vantaalla/>

Liite 2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin vastaselitys liittyen Vantaan Puu-Kivistön asemakaava-alueelle myönnettyyn lahokaviosammalten siirtämisen

poikkeuslupa <https://www.sll.fi/uusimaa/2019/09/19/vastaselitys-liittyen-vantaan-puu-kiviston-asekaava-alueelle-myonnettyyn-lahokaviosammalten-siirtamisen-poikkeuslupa/>

Liite 3. Ida Korhosen tiedoksi 5.12.2019 Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirille: *Lahokaviosammallöydöt Timanttikujan metsästä Kivistössä (Puu-Kivistön kaava-alue).*

Liite 4. Timanttikujan metsän (Puu-Kivistö) lahokaviosammalhavainnot syksyltä 2019 (karttaesitys, Ida Korhosen tiedoksiannon liite 1)

Liite 5. Timanttikujan metsän (Puu-Kivistö) lahokaviosammalhavainnot syksyltä 2019 (excel-tiedosto, Ida Korhosen tiedoksiannon liite 2)

Liite 6. *Uudenmaan lahokaviosammalesiintymien luokittelu ja priorisointi* (Esa Lammi ja Marko Vauhkonen 15.3.2019).